

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ειρήνη Πλουμίδα
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα διερευνά τις στάσεις των γονέων παιδιών που φοιτούν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σχετικά με ζητήματα, τα οποία άπτονται της διδασκαλίας και της χρήσης των νεοελληνικών διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Διεξήχθη ποιοτική μελέτη. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης και η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με την διαδικασία της συνέντευξης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκαλύπτουν πως οι γονείς εκφράζουν την πεποίθηση ότι μία νεοελληνική διάλεκτος δεν μπορεί να αποτελέσει εργαλείο διδασκαλίας και η χρήση της πρέπει να περιορίζεται εκτός της σχολικής αίθουσας. Τα ευρήματα της μελέτης υπαγορεύουν ότι οι γονείς των μαθητών έχουν την αντίληψη πως μία διάλεκτος είναι κατώτερη από την Κοινή Νέα Ελληνική σε κάθε επίπεδο και συνεπώς δε θα μπορούσε να ενσωματωθεί στο σχολείο χωρίς να γίνει αιτία για την ανάκυψη προβλημάτων, τα οποία τα τοποθετούν στη βάση της επικοινωνίας, της σχολικής επίδοσης και της μετέπειτα ανέλιξης του ατόμου.

Λέξεις - κλειδιά: διάλεκτοι, στάσεις, χρήση, διδασκαλία, εκπαίδευση

Abstract

The present study investigates the attitudes of parents, whose children are students in the Greek secondary education, as far as the teaching as well as the usage of dialects in the secondary education are concerned. Qualitative research was conducted for the purpose of this study. The present study was carried out in Iraklion of Crete and the participants were asked to answer some interview questions. The results suggest that the tendency towards the linguistic varieties of the Greek language was rather negative, as the participants of the study are of the opinion that that there is no room for teaching and usage of dialects in educational practice due to the fact that in case dialectal variety is incorporated in it, a wide variety of problems associated with communication as well as educational achievement will emerge.

Key-words: dialects, attitudes, education, teaching of the dialects, usage of the dialects

1. Εισαγωγή

Το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών φέρεται να θεωρεί πως η εκπαιδευτική διαδικασία και οι διαλεκτικές ποικιλίες δεν δύνανται να συνάψουν μία αρμονική σχέση μεταξύ τους. Προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει ότι η πλειονότητα των γονέων μαθητών έχει την άποψη ότι η πρότυπη γλώσσα έχει τη δυνατότητα να σταθεί με περισσότερο κύρος πάνω σε ζητήματα που συνδέονται με την εκπαιδευτική και επαγγελματική προοπτική και κατά

συνέπεια η διάλεκτος φτάνει σε επίπεδα περιθωριοποίησης καθώς θεωρείται χαμηλού κύρους (Jorgensen & Pedersen, 1989, Hagen 1989, Van de Craen & Humblet, 1989). Παράλληλα, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Καραντζή - Ανδρειωμένου (2011), οι διάλεκτοι κρίνονται από το οικογενειακό περιβάλλον ως γλωσσικά συστήματα κατώτερης υφής εν συγκρίσει με την γλώσσα-νόρμα.

Η γλωσσική διδασκαλία οργανώνεται και επιτελείται με τέτοιο τρόπο ώστε να αγνοείται ότι τα παιδιά, τα οποία τη διδάσκονται, έχουν προηγουμένως εκτεθεί και κατακτήσει ένα γλωσσικό σύστημα που διαφέρει σε πολλές περιπτώσεις σε μεγάλο βαθμό από την γλώσσα-νόρμα. Πιο συγκεκριμένα, οι ελληνικές διάλεκτοι παρουσιάζουν, σύμφωνα με την μελέτη του Παπαναστασίου (2015), μικρή, μέτρια ή μεγάλη απόκλιση από την Κοινή Νέα Ελληνική. Ένα ακανθώδες ζήτημα που απορρέει ως λογική συνέπεια από τα ανωτέρω βρίσκεται στη βάση της αξιολόγησης του μαθητικού πληθυσμού καθώς αυτή πραγματοποιείται έχοντας σε προτεραιότητα τις επιδόσεις των μαθητών σε έναν κώδικα γλωσσικό, με τον οποίο οι μαθητές δεν έχουν αναπτύξει σημαντική ευχέρεια (Παύλου, 2006).

Ο τρόπος που επιτελείται η διδασκαλία της γλώσσας στα πλαίσια της εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται ρυθμιστικός (Χαραλαμπίδης & Χατζησαββίδης, 1997). Οι μαθητές στις περιπτώσεις, στις οποίες υπόκεινται σε διορθώσεις της λεκτικής τους έκφρασης από τον εκπαιδευτικό με το επιχείρημα ότι η χρήση διαλεκτικού λόγου εμποδίζει η γλωσσική τους έκφραση, τείνουν να θεωρούν τον εαυτό τους κατώτερο (Jorgensen & Pedersen, 1989). Επιπλέον, οι μαθητές, των οποίων η μητρική τους γλώσσα είναι διαφορετική από την επίσημη γλώσσα του κράτους βιώνουν την απόρριψη αφενός του ίδιου τους του εαυτού και αφετέρου της γλώσσας τους, της οποίας είναι φυσικοί ομιλητές (Καμπάκη & Βουγιουκλή, 2009). Ταυτόχρονα υπάρχει η πιθανότητα να θέσει ο μαθητής τον εαυτό του υπό αμφισβήτηση αναφορικά με τον είναι ή όχι δυνατό για τον ίδιο να εκπληρώσει μία ομαλή σχολική διαδρομή (Μπασλής, 1985).

Η στάση της κοινωνίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο αναφορικά με τις στάσεις που υιοθετούνται απέναντι στις διαλεκτικές ποικιλίες. Σύμφωνα με την έρευνα του Kourdis (2006), καθοριστικό ρόλο στον σχηματισμό στάσεων απέναντι στις διαλεκτικές ποικιλίες διαδραματίζουν παράγοντες όπως ο βαθμός ευκολίας βάσει του οποίου μπορούν να γίνουν κατανοητές αυτές, το πώς ακριβώς η διάλεκτος ηχεί στα αυτιά των υπολοίπων και το επίπεδο απόκλισης από την νόρμα. Οι υπάρχουσες προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που κυριαρχούν απέναντι στις διαλέκτους διευρύνουν σε μεγάλο βαθμό τη σφαίρα του στιγματισμού των διαλεκτικών ποικιλιών (Καμπάκη-Βουγιουκλή & Δούρου, 2015). Συνεπώς, είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες που θα έχουν ως στόχο την εξάλειψη του στιγματισμού των διαλέκτων (Ματθαιουδάκη, 2015) καθώς η επικρατούσα άποψη είναι πως πρότυπη γλώσσα και διαλεκτικές ποικιλίες δεν είναι ίσης αξίας με την πλάστιγγα να γέρνει υπέρ της πρώτης (Μπασλής, 2006).

Σκοπός της μελέτης είναι να εξετάσει και να διερευνήσει τις στάσεις των γονέων μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΓΜ) σχετικά με την διδασκαλία και την χρήση των νεοελληνικών διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, επιχειρείται να διερευνηθεί εάν στη σκέψη των υποκειμένων της έρευνας εντοπίζεται συσχετισμός ανάμεσα στην χρήση διαλεκτικού λόγου και σχολικής επίδοσης. Επιπροσθέτως, η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην εξέταση του πώς η χρήση και η διδασκαλία των διαλέκτων μπορεί να πραγματοποιηθεί με αποτελεσματικό τρόπο.

2. Μεθοδολογία

2.1 Σχεδιασμός

Η ιδέα για την διεξαγωγή αυτής της έρευνας ανέκυψε έπειτα από μελέτη βιβλιογραφίας. Θεωρήθηκε αναγκαία η εξέταση ζητημάτων που αφορούν την διδασκαλία και τη χρήση των νεοελληνικών διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της διερεύνησης των στάσεων των γονέων παιδιών που φοιτούν στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και κατοικούν στο Ηράκλειο Κρήτης.

Για την πραγματοποίηση της παρούσας μελέτης διεξήχθη ποιοτική έρευνα. Μέσω της ποιοτικής έρευνας ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να πλησιάσει στις αντιλήψεις των υποκειμένων της έρευνας του και να μελετήσει τις διαθέσεις τους απέναντι στα υπό διερεύνηση ζητήματα (Bird κ.α., 1999, Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Έτσι, κρίθηκε ότι αυτό το είδος θα εξυπηρετούσε επαρκέστερα τους στόχους που τέθηκαν αρχικώς. Το κύριο εργαλείο για την διεξαγωγή της έρευνας αποτέλεσε η συνέντευξη. Η συνέντευξη χρησιμοποιείται με μεγάλη συχνότητα σε τέτοιου είδους έρευνες καθώς παρέχει πληθώρα πλεονεκτημάτων και για τον ερευνητή και για το υποκείμενο της έρευνας, όπως παραδείγματος χάρη είναι η αμεσότητα καθώς επίσης και το χαμηλό κόστος (Ζαφειρόπουλος, 2005). Επίσης, κατά την έρευνα ο ερευνητής οφείλει να προσεγγίσει τα συναισθήματα του συνεντευξιαζόμενου σχετικά με το υπό διερεύνηση ζήτημα και να παρατηρήσει επιπλέον την μη λεκτική του επικοινωνία (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Δημιουργήθηκε ένας οδηγός συνέντευξης με ερωτήσεις που αφορούσαν τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων και στη συνέχεια σχεδιάστηκε μία συνέντευξη για τους ΓΜ που αποτελούταν από ερωτήσεις ανοιχτές – μη κατευθυντικές και αποσκοπούσε στην συλλογή των δεδομένων. Οι ανοιχτού τύπου ερωτήσεις βοηθούν τον ερευνητή να εισχωρήσει στις σκέψεις του συνεντευξιαζόμενου και να ζητήσει παραπάνω διευκρινίσεις, όταν είναι καιρίο (Cohen et al., 2008).

Στην έρευνα λήφθηκαν υπόψη ηθικά ζητήματα, όπως ο σεβασμός της αυτονομίας και της αξιοπρέπειας καθώς επίσης και η διαφύλαξη του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων μέσω της ανωνυμίας και της εμπιστευτικότητας των απαντήσεων. Επιπροσθέτως, μέσω των εντύπων συγκατάθεσης, τα οποία ήταν συνολικά 15, εξασφαλίστηκε η συγκατάθεσή των υποκειμένων στην έρευνα. Τα έντυπα συγκατάθεσης παρείχαν την απαραίτητη ενημέρωση για τον σκοπό της έρευνας και της διαδικασίας της συνέντευξης με ηχογράφηση.

2.2 Δείγμα – Υλικό και διαδικασία

Ο υπό μελέτη πληθυσμός ήταν δεκαπέντε (15) ΓΜ, έξι (6) άνδρες και εννέα (9) γυναίκες και τα παιδιά τους φοιτούν στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Μετά την συλλογή του δείγματος, ακολούθησε η διαδικασία της συνέντευξης.

Η έρευνα διεξήχθη στο Ηράκλειο Κρήτης. Το πρώτο βήμα αφορούσε στη διανομή του έντυπου συγκατάθεσης, το οποίο εξηγούσε στους συμμετέχοντες το σκοπό της μελέτης και διασφάλιζε την ανωνυμία και το δικαίωμα να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή το επιθυμούσαν. Η συμμετοχή ήταν εθελοντική και τους δόθηκε η δυνατότητα επιρόσθετων διευκρινίσεων. Μετά τη συμπλήρωση του έντυπου συγκατάθεσης, ακολούθησε η διαδικασία της συνέντευξης. Στη συνέχεια, αφού συλλέχθηκαν τα δεδομένα μέσω της ηχογράφησης, έγινε αποκρυπτογράφηση και μέσα από τις ερωτήσεις δημιουργήθηκαν και αναλύθηκαν οι κατηγορίες.

3. Ανάλυση λόγου – Αποτελέσματα

3.1. Περιγραφικά στοιχεία συμμετεχόντων

Τα υποκείμενα της έρευνας ήταν δεκαπέντε (15) ΓΜ και προέρχονταν από το Ηράκλειο Κρήτης. Η ηλικία τους κυμαίνεται από 32 έως 55 ετών. Όσον αφορά την καταγωγή τους, οι ΓΜ στην πλειονότητα τους έχουν κρητική καταγωγή. Μόλις 3 γυναίκες δεν είναι κρητικής

καταγωγής. Επίσης, οι 6 από τους 15 δεν θεωρούν τον εαυτό τους διαλεκτόφωνο. Όσον αφορά την εκπαίδευση των ίδιων, οι ΓΜ στην πλειονότητα τους έχουν ολοκληρώσει την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και οι 8 από τους 15 έχουν ολοκληρώσει την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Οι ερωτήσεις της συνέντευξης σχεδιάστηκαν και δομήθηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να αντληθούν αποτελεσματικά πληροφορίες σχετικά με τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες γύρω από το ζήτημα της διδασκαλίας και της χρήσης των διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Από την ανάλυση των ερωτήσεων προκύπτουν τέσσερις κατηγορίες, οι οποίες αναλύονται παρακάτω.

3.2. Κατηγορίες απαντήσεων των ΕΔ στις ερωτήσεις της συνέντευξης

Γενικά περί διαλέκτων

Οι ΓΜ που έλαβαν μέρος στην παρούσα μελέτη κρίνουν πως η διάλεκτος αποτελεί για τους διαλεκτόφωνους αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητας τους ενώ ταυτόχρονα συνιστά στοιχείο ζωτικής σημασίας για την ιστορία ενός τόπου και για τον πολιτισμό του. Παράλληλα, διαμορφώνει το αναγκαίο έρεισμα για την ενίσχυση του αμοιβαίου δεσμού ανάμεσα στα άτομα που την μοιράζονται. Αξίζει να σημειωθεί όμως ότι η χρήση διαλεκτικού λόγου μπορεί να οδηγήσει στο «να κοροϊδέψουν τον χρήστη της», όπως σημειώνει μία ΓΜ. Η ακόλουθη άποψη που διατυπώνεται από έναν ΓΜ συνοψίζει την κυρίαρχη τάση: «Αγαπώ τη διάλεκτο μου γιατί με αυτήν μπορώ να επικοινωνήσω με τους δικούς μου, όταν είμαι στο σπίτι και το χωριό μου, αλλά δεν την χρησιμοποιώ όταν δεν είμαι με αυτούς».

Εκπαιδευτική διαδικασία και διάλεκτοι

Τα υποκείμενα της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας, παρά το γεγονός ότι φαίνεται να αναγνωρίζουν την αξία των διαλεκτικών ποικιλιών, όταν έρχεται στην επιφάνεια η συζήτηση σχετικά με την ένταξη τους στην διδακτική πράξη εκφράζουν τον προβληματισμό τους σχετικά με αυτό το ενδεχόμενο. Διατυπώνουν πως σε περίπτωση που οι διάλεκτοι ενταχθούν στην εκπαιδευτική πράξη θα ανακύψουν προβλήματα, τα οποία τα τοποθετούν αρχικά στη βάση της επικοινωνίας μέσα στα πλαίσια του μαθήματος και στη συνέχεια στην βάση της κοινωνικής και επαγγελματικής ανέλιξης του ατόμου. Μία ΓΜ εκφράζει την εξής άποψη: «Αν μπουν οι διάλεκτοι στα σχολεία θα δυσκολεύονται τα παιδιά να επικοινωνήσουν μεταξύ τους και επίσης αν συνηθίσουν να μιλούν έτσι τότε αργότερα η κοινωνία αλλά και οι εργοδότες δεν θα παίρνουν το γιο μου στα σοβαρά». Ταυτόχρονα, εμφανίζονται αρνητικοί στο ενδεχόμενο της εργαλειοποίησης τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Χρήση διαλεκτικού λόγου και σχολική επίδοση

Οι ΓΜ κρίνουν πως η σχέση της χρήσης διαλεκτικού λόγου και της σχολικής επίδοσης δεν μπορεί είναι ομαλή. Με άλλα λόγια, διατυπώνουν την άποψη ότι, αν ο μαθητής ενσωματώνει στη ροή του λόγου του διαλεκτικά στοιχεία τότε η σχολική του επίδοση θα ακολουθήσει μία φθίνουσα πορεία. Προτείνουν ότι το καλύτερο θα ήταν ο εκπαιδευτικός να δρα με τρόπο ρυθμιστικό απέναντι στο λόγο των μαθητών ώστε να μην αντιμετωπίσουν οι μαθητές προβλήματα στις εξετάσεις τους και κατ' επέκταση στις επιδόσεις τους. «Προτιμώ ο καθηγητής να διορθώνει την κόρη μου όταν δεν μιλάει σωστά παρά να πέσουν οι βαθμοί της και να μην περάσει στη σχολή της επιλογής της αργότερα» σημειώνει μία ΓΜ.

4. Συζήτηση

Η χρήση και η διδασκαλία των διαλέκτων μέσα στην σχολική αίθουσα είναι δυνατόν να δράσει τόσο σημαντικά ώστε να αποτρέψει αφενός την ακόμη μεγαλύτερη συρρίκνωση των διαλέκτων και αφετέρου τον κίνδυνο μιας ενδεχόμενης εξαφάνισής τους. Παράλληλα, η ένταξη τους μέσα στην εκπαιδευτική πράξη επιδρά καταλυτικά στην εξοικείωση του μαθητικού πληθυσμού με την ποικιλομορφία της ελληνικής γλώσσας, των διαλεκτικών ποικιλιών ενώ παράλληλα αναγνωρίζουν την αξία και την δυναμική τους. Ένα ακόμη θετικό στοιχείο, το οποίο είναι άξιο αναφοράς είναι ότι ο στιγματισμός που κυριαρχεί αυτή τη στιγμή απέναντι στις διαλεκτικές ποικιλίες μπορεί να μετριαστεί αισθητά και να ανοίξει ο δρόμος για την ευρύτερη αποδοχή τους, αν οι διάλεκτοι ενσωματωθούν προσεκτικά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Τα υποκείμενα αυτού του ερευνητικού εγχειρήματος φαίνεται ότι εκφράζουν διαφορούμενες απόψεις σχετικά με την ενσωμάτωση των διαλεκτικών ποικιλιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι ΓΜ, οι οποίοι θεωρούν τον εαυτό τους διαλεκτόφωνο, φαίνεται να κρατούν ευνοϊκότερη στάση απέναντι στις διαλέκτους και στο ενδεχόμενο της ενσωμάτωσής τους στην διδακτική πράξη ενώ την ίδια στιγμή, οι ΓΜ, οι οποίοι έκριναν ότι δεν ήταν φυσικοί ομιλητές κάποιας διαλέκτου, φαίνονται αρκετά ουδέτεροι απέναντι στις διαλεκτικές ποικιλίες και αποστασιοποιημένοι απέναντι στην προοπτική της ένταξης των γλωσσικών ποικιλιών στην διδακτική πράξη. Παράλληλα, η λεκτική συμπεριφορά των υποκειμένων της έρευνας που θεωρούσαν τον εαυτό τους διαλεκτόφωνο χαρακτηριζόταν από μεγαλύτερη διστακτικότητα στα πρώτα λεπτά της διαδικασίας της συνέντευξης, γεγονός που δείχνει σημάδια στιγματοποίησης των διαλέκτων μέσα στα κοινωνικά πλαίσια. Παρόμοια διστακτικότητα δεν παρατηρήθηκε στην περίπτωση εκείνων που έκριναν ότι δεν ήταν φυσικοί ομιλητές κάποιας διαλέκτου. Επιπροσθέτως, εκείνοι οι οποίοι είχαν ολοκληρώσει την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ήταν περισσότερο δεκτικοί απέναντι στις διαλέκτους και την χρήση τους μέσα στις σχολικές αίθουσες ενώ οι ΓΜ που είχαν αποφοιτήσει από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση φαίνεται ότι ήταν περισσότερο διστακτικοί απέναντι σε αυτήν την προοπτική. Η ερμηνεία του παραπάνω ευρήματος οδηγεί στο ότι η περεταίρω εκπαίδευση και η μόρφωση αφενός μπορούν να αποξενώσουν το άτομο από σημαντικά στοιχεία της ταυτότητας του, όπως αυτό της διαλέκτου, και αφετέρου ότι από μόνες τους δεν είναι ικανές να βοηθήσουν στον σχηματισμό μίας θετικής στάσης απέναντι στις διαλεκτικές ποικιλίες.

Οι ΓΜ που έλαβαν μέρος στην παρούσα έρευνα κρίνουν ότι η χρήση των διαλέκτων μέσα στις σχολικές αίθουσες μπορεί να δράσει με τέτοιο τρόπο ώστε εμποδίσει τα παιδιά να έχουν μια ομαλή σχολική διαδρομή και στη συνέχεια μια ομαλή επαγγελματική και κοινωνική ανέλιξη. Η θέση αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με τα ευρήματα των ερευνών των Jorgensen & Pedersen (1989), Hagen (1989), Van de Craen & Humblet (1989). Η παραπάνω θεώρηση δείχνει ότι στο μυαλό τους βρίσκεται ριζωμένη η αντίληψη περί της κατωτερότητας των διαλέκτων σε σχέση με την πρότυπη γλώσσα. Ακόμη, οι ΓΜ εκφράζουν την αντίληψη ότι οι διαλεκτόφωνοι μαθητές αντιμετωπίζουν σοβαρό έλλειμα λεξιλογίου, δυσκολία στην έκφραση και κατά συνέπεια η δυνατότητα τους να υποστηρίξουν μία επιτυχημένη σχολική διαδρομή αρχικά και κοινωνικοεπαγγελματική ανέλιξη στη συνέχεια παρεμποδίζεται. Πηγαίνοντας ένα ακόμη βήμα παραπέρα μπορεί να ειπωθεί οι η πλειονότητα των ατόμων και ιδιαίτερα οι διαλεκτόφωνοι έχουν αποστασιοποιηθεί αρκετά από τις διαλέκτους και δεν τις θεωρούν πλέον στοιχεία ζωτικής σημασίας για την ταυτότητα τους, τα οποία οφείλουν να τα διατηρήσουν μέσα στο χρόνο πριν συρρικνωθούν σε μεγάλο βαθμό ή εκλείψουν. Βέβαια, σύμφωνα με τους Cheshire & Edwards (2001), η γλωσσική ποικιλία της οποίας το άτομο είναι φυσικός ομιλητής λαμβάνεται ως αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητας του.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα φαίνεται να αντιλαμβάνονται τις αρνητικές όψεις της αποτροπής της χρήσης του διαλεκτικού λόγου από την πλευρά των μαθητών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, κρίνεται ότι κατανοούν πως η προτροπή από τους εκπαιδευτικούς για την αποφυγή της μεταχείρισης του διαλεκτικού λόγου μέσα στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας, οι επαναλαμβανόμενες διορθώσεις και προσπάθειες για την ρύθμιση του λόγου – γραπτού και προφορικού – των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς δύναται να ωθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν αφενός ένα αίσθημα μειονεξίας για τον εαυτό τους, τη γλώσσα τους και αφετέρου να προσπαθούν να αποφεύγουν ή και να αρνούνται να εκφράζουν τις σκέψεις τους μέσα στην σχολική αίθουσα κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Παρόλα αυτά, κρίνουν ότι οι ρυθμιστικές πρακτικές από τον εκπαιδευτικό στο λόγο των μαθητών είναι θεμιτές. Όμως, οι ρυθμιστικές επεμβάσεις των εκπαιδευτικών στο λόγο των μαθητών έχει συχνά αρνητικές προεκτάσεις, όπως είναι η εκδήλωση ή και η ενίσχυση ενός αισθήματος μειονεξίας για τους ίδιους ως προσωπικότητες ή για την γλώσσα τους (Jorgensen & Pedersen, 1989) καθώς επίσης και η ατομία από την πλευρά των μαθητών να συμμετέχουν με δημιουργικό και αυθόρμητο τρόπο στο μάθημα (Φραγκουδάκη, 1987). Στο σημείο αυτό γίνεται φανερό ότι οι αισθητικές προτιμήσεις και οι φιλοδοξίες των γονέων για την εξέλιξη και ανέλιξη των παιδιών τους, σχολικής, κοινωνικής, επαγγελματικής, έρχεται σε πρώτη μοίρα αφήνοντας πίσω την ψυχική υγεία των παιδιών τους. Με άλλα λόγια, μπορεί να υποστηριχτεί ότι οι ΓΜ Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ασπάζονται την αντίληψη ότι ένα διαλεκτόφωνο άτομο συγκεντρώνει λιγότερες πιθανότητες να εξασφαλίσει την ομαλή κοινωνική του ενσωμάτωση και την κατάλληλη υποστήριξη των επαγγελματικών του προοπτικών και διεξόδων. Επομένως, και στην ανωτέρω περίπτωση διακρίνεται ότι ο στιγματισμός των διαλέκτων συνεχίζει να υφίσταται.

5. Συμπεράσματα

Η εξοικείωση με τις διαλεκτικές ποικιλίες κρίνεται βάσει της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας ιδιαίτερα σημαντικό θέμα που χρήζει προσοχής και μέριμνας. Στη βάση για το σχηματισμό στάσεων και πεποιθήσεων απέναντι στις διαλεκτικές ποικιλίες βρίσκεται το οικογενειακό περιβάλλον. Πιο αναλυτικά, αν και φαίνεται να διατυπώνει ότι εκπαιδευτική διαδικασία και διάλεκτος δύναται να σχηματίσουν μια αρμονική σχέση, στην πραγματικότητα αυτό είναι επιφανειακό. Η εντύπωση που βρίσκεται ριζωμένη στην σκέψη τους είναι η ενδεχόμενη ενσωμάτωση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για την ανάκλυση ζητημάτων αναφορικά με την κοινωνική και επαγγελματική ανέλιξη του ατόμου. Επιπροσθέτως, η αντίληψη πως η νόρμα υπερέχει της διαλέκτου δεσπόζει ανάμεσα στους γονείς – υποκείμενα της παρούσας ερευνητικής μελέτης.

Η αποδοχή, ενσωμάτωση και χρήση του διαλεκτικού λόγου μέσα στα πλαίσια της διδακτικής πράξης καθίσταται επιτακτική ανάγκη προκειμένου να μην ορθώνονται εμπόδια στην έκφραση των διαλεκτόφωνων μαθητών. Ζητήματα, τα οποία τοποθετούνται στη βάση της ψυχολογικής κατάστασης αφενός και αφετέρου της σχολικής επίδοσης των μαθητών είναι δυνατόν να ανακλύουν μέσα από πρακτικές των εκπαιδευτικών που στοχεύουν στη ρύθμιση της γλωσσικής έκφρασης των μαθητών. Η μεθοδευμένη και προσεκτική ενσωμάτωση των νεοελληνικών διαλέκτων και η χρήση τους στην ελληνική εκπαίδευση καθίσταται επιτακτική ανάγκη και σε καμία περίπτωση χαριστική πράξη.

Η ενσωμάτωση των διαλεκτικών ποικιλιών μπορεί να εμπλουτίσει την διδακτική πράξη και να ωφελήσει ίδιο το μαθητικό δυναμικό. Είναι βαρύνουσας σημασίας να εμπλακούν δημιουργικά στη διαδικασία της ενσωμάτωσης των διαλέκτων και οι ίδιοι οι μαθητές είτε είναι διαλεκτόφωνοι είτε όχι μέσω ιδεών, απόψεων και αφηγήσεων τους σχετικές με εμπειρίες και βιώματα τους από την επαφή τους με τον διαλεκτικό λόγο. Παράλληλα, οι

μαθητές θα αντιληφθούν την δυναμική της κάθε διαλεκτικής ποικιλίας και θα την αντιμετωπίσουν ως ένα γλωσσικό σύστημα πλούσιο, ισοδύναμο με την νόρμα και ικανό να εκφράσει κάθε νόημα.

5.1 Προτάσεις παρεμβάσεων

Η ενσωμάτωση των νεοελληνικών διαλέκτων δύναται να πραγματοποιηθεί με ποικίλους τρόπους. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω σε ζητήματα διαλεκτολογίας καθώς επίσης και διδακτικής της γλώσσας κρίνεται επιβεβλημένη ανάγκη. Στη συνέχεια, η δημιουργία του κατάλληλου σχολικού εγχειριδίου δομημένο με κατάλληλο τρόπο και σχεδιασμένο από άτομα ειδικευμένα πάνω σε ζητήματα γλωσσολογίας και ειδικότερα διαλεκτολογίας και διδακτικής της γλώσσας θεωρείται καθαριστικό βήμα ώστε να εισαχθούν οι μαθητές με ομαλό τρόπο στα χαρακτηριστικά των διαλέκτων και να ανακαλύψουν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού την αξία τους. Ακόμη, παράλληλα με το σχολικό εγχειρίδιο, η χρήση επιπρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο ο ίδιος ο εκπαιδευτικός θα επιλέγει ή θα παράγει και θα είναι σύμφωνο με τα ενδιαφέροντα και τους διδακτικούς στόχους, μπορεί να λειτουργήσει έτσι ώστε να εμπλουτιστεί η εκπαιδευτική διαδικασία. Η χρήση ψηφιακών μέσων, όπως για παράδειγμα Ψηφιακό Μουσείο Ελληνικής Προφορικής Ιστορίας (σχετικές πληροφορίες στο Τζακώστα κ.α., 2015) και η διδασκαλία των διαλεκτικών ποικιλιών από καταρτισμένους εκπαιδευτικούς είναι πρακτικές που μπορούν να οδηγήσουν αποτελεσματικά στην προσπάθεια της ενσωμάτωσης τους στην διδακτική πράξη και αναμφίβολα στην εξοικείωση και αποδοχή τους από τους μαθητές. Παράλληλα, η προτροπή και ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών λειτουργών προς τους μαθητές τους να διατυπώνουν της σκέψεις και να αφηγούνται ιστορίες, εμπειρίες και βιώματα τους με αυθόρμητο τρόπο χρησιμοποιώντας διαλεκτικό λόγο μπορεί να εμπλέξει με δυναμικό τρόπο τους μαθητές στην εκπαιδευτική πράξη ενισχύοντας ταυτόχρονα και τη φωνή τους και εν συνεχεία να θέσει ισχυρά θεμέλια στην ενσωμάτωση των διαλεκτικών ποικιλιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

5.2 Περιορισμοί μελέτης

Η έρευνα βρέθηκε αντιμέτωπη με ορισμένους περιορισμούς. Πιο συγκεκριμένα, αφενός το δείγμα θεωρείται μικρό, μη αντιπροσωπευτικό και αφετέρου η μελέτη πραγματοποιήθηκε μόνο στο Ηράκλειο Κρήτης. Επίσης, η πλειονότητα των υποκειμένων ανήκαν στο γυναικείο φύλο. Επομένως, δεδομένων των ανωτέρω γίνεται κατανοητό πως η γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας στο σύνολο των γονέων παιδιών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του ελληνικού χώρου δεν είναι εφικτή. Παρόλα αυτά μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτές είναι και οι πιθανές στάσεις των γονέων γύρω από τις διαλέκτους και την ενσωμάτωση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

5.3 Δυνατά σημεία – Συμβολή μελέτης

Η παρούσα μελέτη συνέβαλλε σημαντικά στην προσφορά επιπρόσθετης γνώσης σχετικά με το ζήτημα της χρήσης και της διδασκαλίας των νεοελληνικών διαλέκτων στην εκπαίδευση. Η χρήση ποιοτικής μεθόδου για την ανάλυση των δεδομένων προσέφερε μεγαλύτερη εμβάθυνση στα ζητήματα που πραγματεύτηκε αυτή η έρευνα. Επιπρόσθετα, δόθηκε το έναυσμα για προτάσεις παρεμβάσεων για την αποδοχή των διαλέκτων στην εκπαίδευση με σκοπό την ομαλή και προσεκτική ενσωμάτωση τους σε αυτήν.

Βιβλιογραφία

- Bird, M., Hammersley, M., Gonn, R. & Woods, P. (1999). *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη. Εγχειρίδιο Μελέτης*, (μτφ. Ε. Φράγκου). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Cheshire, J. & Edwards, V. (2001). Γνώση σχετικά με τη γλώσσα στα βρετανικά σχολεία: Τα παιδιά ως ερευνητές/-τριες. Στο A. Egan-Robertson & D. Bloome (Επιμ.), *Γλώσσα και πολιτισμός: οι μαθητές/-τριες ως ερευνητές/-τριες*, (μτφ. Μ. Καραλή). Αθήνα: Μεταίχμιο, 267-298.
- Cohen L., & Manion L., & Morrison K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Jorgensen, J. N. & Pedersen, K. M. (1989). Dialect and education in Denmark. Στο J. Cheshire, V. Edwards, H. Munsterman & B. Weltens (Επιμ.), *Dialect and education: Some European perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 30-47.
- Hagen, A. M. (1989). Dialect, Frisian and education in the Netherlands. Στο J. Cheshire, V. Edwards, H. Munsterman & B. Weltens (Επιμ.), *Dialect and education: Some European perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 48-61.
- Van de Craen, P. & Humblet, I. (1989). Dialect and Education in Belgium. Στο J. Cheshire, V. Edwards, H. Munsterman & B. Weltens (Επιμ.), *Dialect and education: Some European perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 13-29.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία*. Αθήνα: Κρητική.
- Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π. (2009). Εισαγωγή στη Νεοελληνική Διαλεκτολογία. Στο *Κατά Παράδοση*. Ξάνθη: Σπανίδης.
- Καμπάκη-Βουγιουκλή, Π. & Δούρου, Χ. (2015). Το γλωσσικό ιδίωμα του Σουφλίου: Γλωσσικές συμπεριφορές μαθητών Λυκείου σε εκπαιδευτικό περιβάλλον. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg, 95-116.
- Καραντζή – Ανδρειωμένου, Χ. (2011). Γλωσσικές ποικιλίες και εκπαίδευση: όψεις της ελληνικής εμπειρίας. Στο 6^ο Επιστημονικό Συνέδριο Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Εργαστήριο Ιστορικού Αρχείου/ Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Kourdis, E. (2006). A sociolinguistic study of evaluation criteria of Modern Greek dialects and regional accents. Στο M. Janse, B. Joseph, A. Ralli (eds), *Proceedings of the 2nd International Conference of Modern Greek Dialects and Linguistic Theory*. University of Patras, 198-205.
- Ματθαιουδάκη, Μ. (2015). Πρόγραμμα Διαφωνήεν: Η ανάδειξη των ελληνικών διαλέκτων και η ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg, 117-140.
- Μπασλής, Ι. (1985). Απόψεις της κοινωνικής γλωσσολογίας και συνέπειες στη διδασκαλία της Γλώσσας. *Σεμινάριο (Π.Ε.Φ). Γλώσσα και Εκπαίδευση*. 5, 137-146.
- Μπασλής, Ι. (2006). *Εισαγωγή στη διδασκαλία της γλώσσας*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Παπαναστασίου, Γ. (2015). Η σημερινή κατάσταση των νεοελληνικών διαλέκτων. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg, 23-48.
- Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α. (2008). Μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Open Education – The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 4(1).
- Παύλου, Π. (2006). Ο ρόλος της διαλέκτου στην εκπαίδευση: Η περίπτωση της Κύπρου. *Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 26ης ετήσιας συνάντησης του τομέα*

Γλωσσολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 390-401.

Τζακώστα, Μ., Σφακιανάκη, Α., Πασιάς, Α., Κλειδής, Γ. & Τσιγδινός, Σ. (2015). Ψηφιακό Μουσείο Ελληνικής Προφορικής Ιστορίας: Ένα «βιωματικό» ερευνητικό εργαλείο για τη διαφύλαξη και εκπαιδευτική αξιοποίηση της ιστορίας και της λαϊκής παράδοσης. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg, 300-321.

Χαραλαμπίδης, Α., Χατζησαββίδης, Σ. (1997). *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: Θεωρία και Πρακτική εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Φραγκουδάκη, Α. (1987). *Γλώσσα και Ιδεολογία. Κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Οδυσσέας.